

Verzekeraars: het verschil tussen halen en betalen

dr L.H. Pals

Het artikel van Misana in Verkeersrecht 1993 nr 3, waarin wordt ingegaan op mijn bijdrage in Verkeersrecht 1992 nr 2, vraagt uiteraard om commentaar. Zonder op alle slakjes zout te leggen zal ik proberen mij tot de hoofdzaken te beperken.

Overigens moet aan de mening en opvattingen van Misana meer dan betrekkelijke waarde worden toegekend. Gezien zijn persoon ¹⁾, functie en invloed in de (schade)verzekeringswereld, mag er van worden uitgegaan dat zijn gedachtengoed over de schadeberekingsmaterie gedeeld wordt door het overgrote deel van de groep waartoe hij behoort en waarvan hij de belangen behartigt.

Misana stelt: "Toekomstige personenschade en de wijze van afdoening is tot op heden weinig beschreven, laat staan systematisch onderzocht" en "de discussie omtrent de betekenis van de berekeningsmethodiek inzake het vraagstuk toekomstige personenschade is eerst recent op gang gekomen". Hij vergeet dat al vanaf 1973 de discussies hierover ad hoc in tientallen civiele procedures zijn gevoerd. Over dit onderwerp heb ik in 1980, 1985, 1987, 1988, 1989 en 1992 in Verkeersrecht geschreven, waarmee ik een algemene discussie over dit onderwerp hoopte uit te lokken. En pas nu, 13 jaar na dato, wordt door assuradeuren bij monde van Misana de handschoen opgepakt.

De samenvatting die Misana van mijn artikel geeft klopt tot aan het slot. Daarin geeft hij mijn conclusies echter evident onjuist weer. Mijn conclusies waren heel simpel "dat, generaliserend, alle ongevalsslachtoffers met een volledige WAO-uitkering, die in de achterliggende periode van 15 jaar zijn schadeloos gesteld, een groot deel van hun werkelijke schade niet vergoed hebben gekregen"; "dat in het verleden het afwegen van de goede en kwade kansen evident en in ernstige mate ten nadele van de ongevalsslachtoffers is geschied". En tenslotte "Bij dat afwegen past niet het hanteren van berekeningsmethoden die naast lagere uitkomsten ook nog andere nadelen voor de slachtoffers met zich brengen".

Misana pleit thans voor een berekeningsmethode, die meer nog dan andere door mij bekritiseerde methoden haaks staat op het gerechtvaardigde slachtofferbelang.

1. Commentaar op Misana's kanttekeningen bij mijn artikel

1.1 Volgens Misana is het door mij geschetste beeld niet volledig omdat niet zou zijn aangegeven "dat de WAO-uitkeringen over een lange reeks van jaren sterker zijn gestegen dan de prijsinflatie". De door mij getoonde grafieken (3) en (5), waarin de nominale waarden van de WAO-uitkeringen zijn herleid tot de corresponderende waarde van de gulden in 1990, tonen aan dat de netto WAO-uitkeringen na een structurele daling vanaf 1979 tot 1985, vanaf 1985 weer een – zij het marginale – koopkrachtstijging laten zien. Ook uit de cijfermatige verantwoording, die had kunnen worden opgevraagd²⁾, blijkt dat het gewogen gemiddelde van de prijsinflatie van 1985-1992 1,2% is geweest tegen een gemiddelde stijging van de netto WAO-uitkering over diezelfde periode van 1,8%. Overigens heeft dit gegeven geen enkele relevantie met hetgeen ik heb willen zeggen.

1.2 Waar Misana mij verwijt geen rekening te hebben gehouden met specifiek aan het werk verbonden risico's zoals het WW- en WAO-risico maakt hij dezelfde fout als Tijink in diens commentaar op mijn artikel in Verkeersrecht 1992 nr 9 en wel omdat hij structurele, op iedere WAO-uitkeringsgerechtigde van toepassing zijnde, ontwikkelingen plaatst tegenover incidentele, slechts voor bepaalde individuele slachtoffers geldende omstandigheden. Zoals ik toen al in mijn naschrift stelde is dat methodologisch niet juist. Om die reden ook heb ik de individuele WAO-afschattingen, die voor een groot aantal ge-

rechtigden een zeer substantiële extra verlaging van hun uitkering – en dus een gelijke vergroting van hun vergoedingstekort – hebben betekend, niet in mijn onderzoek betrokken.

1.3 De opmerking van Misana dat verzekeraars de door het slachtoffer aangereikte basisgegevens meestal positief benaderen en bijvoorbeeld bij jeugdige slachtoffers rekening houden met een mogelijke carrière, moet ik – als kans voor open doel – wel pareren met het vermelden van een door letselschade-behandelaars van verzekeraars verplicht te maken opgave als zij deelnemen aan de door Misana geïnitieerde S.R.O.-cursus "Letselschade" voor verzekeraars³⁾:

Vraag 15

Harry, een 18-jarige scholier VWO loopt bij een ongeval ernstig letsel op. Hij is blijvend arbeidsongeschikt. Bij het vaststellen van zijn (toekomstige) inkomensschade blijkt o.a. het volgende:

– Harry was al jaren de beste van de klas. Men had zeer hoge verwachtingen van hem.

– Harry was van plan om psychologie te gaan studeren en was bezig een inschrijving bij een universiteit te regelen.

In hoeverre spelen deze aspecten een rol bij het vaststellen van de inkomensschade?

Het goede antwoord (althans volgens verzekeraars):

15. Natuurlijk spelen beide factoren een rol, maar die rol is niet meer dan betrekkelijk. Niet iedere excellente VWO-scholier slaagt aan de universiteit. Het is lang niet zeker dat Harry die studie ooit zou hebben voltooid. En als hij de studie wel zou hebben voltooid is vervolgens de vraag in hoeverre dat zou hebben geresulteerd in een goed betaalde baan. Niet iedere afgestudeerde psycholoog verwerft een hoog inkomen.M.a.w. het aantal onzekere factoren over de financiële toekomst van Harry is veel groter dan het aantal zekere factoren. Bij het vaststellen van de inkomensschade zal dus vooral gekeken worden naar het inkomen dat een VWO-scholier gemiddeld genomen verdient.

1. Misana-Pals, *des amis dans l'arène*.

2. Zie noot 3 van mijn artikel.

3. S.R.O. cursus- "Schaderegeling bij letsel en dood" blz. 89 en 95.

De vaststaande excellente kwaliteiten van Harry spelen in het kader van de kanswaardering volgens verzekeraars nauwelijks een rol en moeten worden afgerond naar modaal.

Dit voorbeeld bevestigt weer eens mijn stelling dat verzekeraars vanuit een psychologisch begrijpelijke op hun belang gerichte attitude geneigd zijn vergoedingsverhogende factoren te bagatelliseren en omgekeerd vergoedingsverlagende kansen te overbelichten.

1.4 Ook komt Misana met de onbewezen stelling, "dat de tijd dat iedere gewone burger verstandig handelde door bij ontvangst van een kapitaal dat bedrag à deposito op de bank te zetten, achter ons ligt" ⁴⁾. Hij zou daarvoor het statistisch jaarboek 1993 van het CBS op blz. 277 eens moeten opslaan. Daar staat dat in 1991 bij de RPS en de overige handelsbanken in totaal ruim 188 miljard gulden (!) door diezelfde gewone burger tegen rente is uitgezet. Dat gigantische bedrag is de voorgaande jaren met gemiddeld meer dan 10 miljard (!) per jaar gestegen. En dan hebben we het nog niet eens over de vele miljarden die jaarlijks aan koopsompolissen worden besteed, een beleggingsmethode tegen rente waarvoor verzekeraars veel reclame maken.

Eveneens gaat hij voorbij aan de uitkomsten van de door mij gehouden en in Verkeersrecht 1991 nr 9 gepubliceerde enquête naar de besteding van schadeoplossingen, die laat zien dat het overgrote deel van schadeloos gestelde ongevals-slachtoffers wel degelijk kiest voor de psychologisch begrijpelijke veilige belegging tegen rente.

Wanneer Misana in het vervolg van zijn artikel suggereert dat volgens mij ontwikkelingen in het verleden door extrapolatie maatgevend voor de toekomst zouden moeten zijn, dan is dat een verkeerde lezing van hetgeen ik heb geschreven. In 8.1 heb ik gezegd "dat het verleden niet maatgevend, doch wel richting gevend kan zijn". Met name heb ik daarmee bedoeld op de door niemand betwiste verdere afbouw van ons sociale stelsel de komende jaren en het daarmee samenhangende steeds groter wordende verschil tussen lonen en uitkeringen.

Misana zegt vervolgens tot mijn verbazing "Geheel onvermeld blijft voorts dat de door verzekeraars gehanteerde rendementspercentages lager waren dan achteraf gezien te realiseren waren". Daaruit kan ik slechts constateren dat hij mijn artikel wel zeer onvoldoende moet hebben gelezen laat staan bestudeerd. In ad 4 heb ik namelijk over twee volle kolommen aan dat aspect uitvoerig aandacht besteed inclusief vermelding van aangenomen en feitelijke percentages. En mijn op basis van 38 in dat kader uitgevoerde bereke-

ningen adequaat onderbouwde conclusie was "dat een tijdelijk hogere reële rente op de onvergoede schade nauwelijks meer invloed heeft gehad dan de bekende druppel op een gloeiende plaat".

1.5 Prijs- of inkomstenschade-inflatie?

Misana stelt tenslotte zonder nadere toelichting dat het door mij geïntroduceerde begrip inkomstenschade-inflatie niet thuis hoort in het rijtje factoren waarmee een contante waarde moet worden berekend. Volgens hem behoren daarbij alleen financieel-economische en fiscale aspecten aan de orde te komen, nadat in het voor-circuit alle kanswaarderingen hun beslag hebben gekregen.

Het toepassen van een inflatie-correctie heeft tot doel de in de toekomst nominaal te vergoeden schade zo veel mogelijk met de toekomstige realiteit in overeenstemming te brengen. Bij het contant maken van toekomstige inkomstenschaden kan dat doel het best bereikt worden door het toepassen van een weliswaar op het verleden gebaseerde maar op de toekomstige ontwikkelingen aan het loon- en uitkeringsfront gerichte correctie. Het te hanteren rekensysteem moet dan echter wel de mogelijkheid bieden die jaarlijkse percentuele correctie in de tijd te wijzigen. Op die manier kan een aanvankelijk relatief hoog percentage voor de inkomstenschade-inflatie worden afgebouwd naar het lagere percentage van de prijsinflatie op het aangenomen tijdstip waarop naar schatting stabilisering in de hoogte van de sociale uitkeringen zal worden bereikt. Het uitgangspunt voor die stabilisering is dat de uitkeringen zowel als de lonen jaarlijks met het percentage van de prijsinflatie stijgen. Alleen in die situatie zijn de prijs- en inkomstenschade-inflatie aan elkaar gelijk ⁵⁾. Een belangrijk bijkomend tactisch voordeel van deze door mij gepropageerde methode is, dat de discussie over de toekomstige loon- en uitkeringsontwikkelingen en de consequenties daarvan op de hoogte van de te vergoeden schade steeds nadrukkelijk tussen partijen moet worden gevoerd.

Misana wil in feite af van de huidige algemeen geaccepteerde berekeningswijze die ter bescherming van de belangen van het slachtoffer uitgaat van een veilige belegging tegen rente, gecorrigeerd voor inflatie en fiscale consequenties. Hem staat voor ogen een forfaitaire factorentabel gebaseerd op een rekenrente conform de beleggingsresultaten van de institutionele beleggers. Dus: een hoog rendement, geen of slechts een geringe correctie voor prijsinflatie en geen of slechts geringe compensatie van fiscaal nadeel.

Alvorens mijn bezwaren hiertegen kenbaar te maken duik ook ik nog even in het verleden.

2. Back to the fifties?

Toen Misana en ik begin jaren 50 vrijwel gelijktijdig als aankomende schadecorrespondenten bij de toenmalige Nederlandse (nu Delta) Lloyd onze carrières begonnen, was er van een wetenschappelijk gefundeerd berekeningssysteem voor toekomstige letselschaden nog geen sprake. Moest er al ooit gekapitaliseerd worden, dan hadden de twee hoofdcorrespondenten daarvoor in hun la een handgeschreven tabel met factoren, waarmee het jaarlijkse schadebedrag vermenigvuldigd moest worden. Slechts de looptijd van de berekening, de sterftkans en het (hoge) rentepercentage waren in de factoren verwerkt. Van vergoedingsverhogende inflatiecorrecties en fiscale schade was in die beginfase geen sprake. En wat Misana thans wil is in wezen niet anders dan een terugkeer naar die waarderingsmethoden van de jaren vijftig, waarbij een contante waarde nog op de achterkant van een sigarendoos kon worden uitgerekend.

2.1 Misana constateert "een onvolwassen markt van vraag en aanbod die leidt tot willekeur, onevenwichtige en extreme standpunten met als gevolg vertraging in afwikkeling van zaken". Naar mijn stellige en op de praktijk gebaseerde ervaringen zijn en worden al deze negatieve kwalificaties veroorzaakt en in stand gehouden door de assuradeuren zelf die, zich verzetend tegen de ten voordele van ongevalslachtoffers werkende tijdgeest, zich niet wensen te conformeren aan de door wet en rechtspraak aangegeven normen. Wat Misana (lees het verzekeringsbedrijf) wil is terugkeer naar een systeem van forfaitaire, van de persoon en omstandigheden van het slachtoffer losgekoppelde factoren, waarin naast de sterftkans en een relatief hoge rente, geen of een zeer beperkte correctie voor inflatie en fiscale consequenties zijn verdisconteerd en het liefst ook nog het algemene WW- en WAO-risico. De belangrijkste rechtvaardiging voor deze vergoedingsbeperkende terugkeer naar het klimaat van de jaren vijftig, ziet Misana bij de slachtoffers zelf. Ontdaan van alle franje zegt hij: "Slachtoffer, als U zo nodig Uw toekomstige schade in een keer wilt ontvangen, dan zult U zich als prijs daarvoor moeten conformeren aan de beleggingsmethoden en resultaten van de institutionele beleggers, die inflatie en fiscale belasting mijndend tegen maximale opbrengst hun grote kapitalen over lange perioden beleggen". Met deze benadering wordt evenwel een belangrijke fase overgeslagen. Misana stelt dat het slachtoffer kiest voor een uitkering-ineens. Maar waar tussen kiest dat slachtoffer? Hij kiest tussen een periodieke uitkering van zijn toekomstige werkelijk schade en een bedrag-ineens. En welke

consequenties hebben deze twee keuzen voor laedens en gelaedeerde?

2.2 Periodiek of bedrag-ineens?

Een periodieke uitkering van zijn werkelijke schade geeft een benadeelde de grootste zekerheid zijn toekomstige schade ook inderdaad vergoed te krijgen. Bij een uitkering-ineens is die zekerheid zeer aanzienlijk minder, omdat daarbij veel meer kansen moeten worden gewaardeerd. En hoe onjuist en ten nadele van de benadeelden deze in de regel conservatieve kanswaarderingen uitpakken heb ik met mijn vorige artikel aangetoond.

Voor de laedens heeft een periodieke uitkering het substantiële nadeel dat daarbij met een forse fiscale toeslag rekening moet worden gehouden. Een dergelijke uitkering is immers belast op de voet van art. 25 IB! Dat bij een uitkering-ineens op netto-basis kan worden gecalculleerd is niet een door de civiele rechter aan de laedens toegekende verlichting van diens vergoedingsverplichting, maar een voordeel voor WA-assuradeuren als toevallige consequentie van ons fiscale bronnenstelsel.

Kortom: het slachtoffer dat in plaats van een periodieke uitkering kiest voor een som-ineens vermindert daarmee onverplicht en niet afdwingbaar de vergoedingsverplichting van de assuradeur. En wat zegt Misana nu? "OK slachtoffer, U kiest dan wel voor de voor ons uiterst voordelige methode van een som-ineens, waarvoor onze dank, maar die willen wij dan toch wel zo berekenen dat U Uw schade er in redelijkheid niet mee kunt dekken". "Eh, waarom denkt U dat te kunnen doen?" "Wel, dat is nu eenmaal de prijs die U betaalt voor het nemen van risico's". In deze gedachtengang ontbreekt de logica evenzeer als die van iemand, die van een ander een televisietoestel cadeau krijgt en dan zegt: "Duizendmaal dank gulle gever, een prachtig toestel dat wel, maar ik wil er wel graag ook nog een videorecorder bij".

2.3 Sprekende cijfers

Aan de hand van een paar cijfermatige voorbeelden zet ik de verschillende alternatieven op een rij. Ik ga daarbij uit van een 30-jarige man met een inkomen uit loondienst voor ongeval van f 60.000,-, die vanaf 1 januari 1993 een netto inkomstenschade lijdt van f 10.000,-, jaarlijks nominaal stijgend met een geschatte prijsinflatie van 3%. De looptijd van de berekening is 30 jaar. Wanneer deze schade periodiek wordt vergoed moet rekening worden gehouden met een fiscaal tarief van 50%. Dat betekent dat voor een netto jaarlijkse uitkering van f 10.000,- ieder jaar een bruto bedrag van f 20.000,- door de vergoedingsplichtige assuradeur gefourneerd moet worden. Hierbij wordt uitgegaan van de irreële maar voor assura-

deuren gunstige prognose dat de werkelijke jaarlijkse bruto vergoeding in waarde steeds gelijk blijft aan f 20.000,- in 1993 en daarom nominaal jaarlijks stijgt met slechts het percentage van de prijsinflatie. Hoe onjuist en ten nadele van benadeelden die aanname in het verleden is geweest blijkt uit mijn door Misana bekritiseerde artikel. De daarin ten tonele gevoerde modale benadeelde uit 1976 bijvoorbeeld had na 15 jaar een werkelijke netto schade van f 10.019,- in plaats van het bij de berekening in 1976 aangehouden bedrag van f 1.853,-. De reservering die de vergoedingsplichtige assuradeur voor deze periodieke uitkering moet aanhouden wordt berekend tegen een kapitalisatierente van 6%. Bij vergoeding op basis van een som-ineens is – zoals gebruikelijk – met 6% rente, 3% inflatie en fiscale schade gerekend. Gemakshalve zijn de bedragen afgerond. De "méthode Misanoise"⁴⁾ heb ik gebaseerd op een (hoge) kapitalisatierente van 8%, een inflatiecorrectie van 1,5% en een fiscale toeslag, die de helft is van de normale. De cijfers:

	contante waarde	fiscale component	Totaal
Reservering per. uitkeringen	f 200.000	f 200.000	f 400.000
Contante waarde	f 200.000	f 75.000	f 275.000
Cont. w. 'méthode Misanoise'	f 135.000	f 25.000	f 160.000

2.4 Halen of betalen, that's the question

Deze cijfers maken het grote voordeel zichtbaar dat voor WA-assuradeuren ontstaat, wanneer benadeelden in plaats van de zekerheid van een periodieke uitkering kiezen voor de onzekerheid van een som-ineens. Tegen deze achtergrond valt niet goed te verklaren dat diezelfde verzekeraars zich een berekeningsmethode menen te kunnen permitteren op grond waarvan de door hen schadeloos te stellen ongevalsslachtoffers zich in redelijkheid niet tegen de overeengekomen geschatte toekomstige jaarlijkse schade kunnen indekken.

Om dat laatste op basis van de normale uitgangspunten voor een contante waarde te illustreren, heb ik voor de in ons voorbeeld figurerende maatman op grond van dezelfde uitgangspunten een offerte aangevraagd bij de levenafdeling van de maatschappij van Misana voor de koopsom van een direct ingaande rente van f 10.000,- per jaar, jaarlijks stijgend met 3% cumulatief, met een looptijd van 30 jaar en zonder slotuitkering eindigend bij het overlijden van verzekerde. De geoffeerde prijs voor deze koopsom kwam afgerond⁵⁾ op f 200.000,-, hetzelfde bedrag dus als dat van de in het voorbeeld berekende contante waarde. Teruggere-

kend blijkt Delta Lloyd Levensverzekering N.V. evenals in ons voorbeeld een kapitalisatierente van 6% te hebben gehanteerd. De effectieve rente op staatsleningen was op het moment dat de offerte werd uitgebracht ruim 0,6%⁶⁾ hoger en Misana verwijt de eisende partij nog wel dat ook die uit veiligheidsoverwegingen een percentage iets onder de marktprijs wil kiezen! Wanneer we de problematiek van de vergoedingsverhogende fiscale component even buiten beschouwing laten, ontstaat de volgende situatie:

De benadeelde uit ons voorbeeld, die met een WA-assuradeur overeenkomt dat zijn schade ad f 10.000,- per jaar, rekening houdend met zijn sterftkans, en de te verwachten inflatie in de vorm van een bedrag-ineens zal worden vergoed, krijgt te horen dat hem daarvoor aan het WA-loket een bedrag van f 135.000,- zal worden uitbetaald. Als dezelfde benadeelde met dat bedrag in de knip zich vervolgens voegt aan het Leven-loket van diezelfde verzekeraar en vraagt welk bedrag-ineens hij moet betalen om diezelfde jaarlijkse bedragen op dezelfde condities uit-

keerd te krijgen, wordt hem verzocht daarvoor een bedrag ad f 200.000,- neer te tellen! En dan te bedenken dat de WA-assuradeur een bedrag van tenminste f 400.000,- (maar waarschijnlijk veel meer) moet reserveren voor het geval de benadeelde in kwestie kiest voor een periodieke afwikkeling. De cijfers illustreren dat het voor benadeelden negatieve verschil tussen betalen en halen door verzekeraars wel erg groot is. De conclusie dringt zich dan ook op dat verzekeraars met de méthode Misanoise onterecht en veel op hun vergoedingsverplichting jegens de ongevalsslachtoffers willen verdienen. Dat zulks haaks staat op het systeem van volledige schadevergoeding moge duidelijk zijn.

3. Afsluitend commentaar

Ter afronding zal ik in kort bestek nog even reageren op de door Misana aan het slot van zijn artikel getrokken "voorlopige conclusies".

4. In mijn artikel "Eenmaal, andermaal de koopsom lijfrente" verwijt ik Bongaards hetzelfde te doen.

5. Zie voor uitvoerige toelichting VR 1992 nr 2 blz. 29.

6. "Methode Champanoise" is ook geen echte champagne en veel goedkoper.

7. Het exacte bedrag was f 196.313,-.

8. Effectief rendement staatsleningen d.d. 19-03: 6,641%.

Ad 1. De onevenwichtige situatie in de huidige schaderegelingspraktijk wordt voornamelijk veroorzaakt door assuradeuren die zich stelselmatig blijven verzetten tegen de zich in de rechtspraak aftekenende normen bij het kapitaliseren, zoals het accepteren van inflatiecorrecties en het toekennen van fiscale schade.

Ad 2. Met name over de marktrente zijn in het kader van lang lopende verplichtingen heel goed voorspellingen te maken. Levensverzekeraars doen bij het afsluiten van lijfrenteverzekeringen niet anders! Conform Delta Lloyd Leven plegen verzekeraars bij direct ingaande lijfrente voor langdurige contracten een kapitalisatierente aan te houden, die iets ligt onder het niveau van de staatsleningen. Ik zie niet in waarom bij het berekenen van contante waarden bij letselschaden diezelfde norm ook niet zou moeten worden gehanteerd.

Ad 3. Uit mijn door Misana bekritiseerde artikel blijkt hoe zeer de door Misana "onaanvaardbaar hoog" genoemde inflatiecorrectie in ieder geval voor een grote groep ongevalsslachtoffers nog veel en veel te laag zijn geweest.

Ad 4. In de huidige schaderegelingspraktijk en rechtspraak is sprake van een redelijk evenwichtige situatie inhoudende kapitalisatie tegen marktrente plus correctie voor inflatie en vergoeding fiscale component. Het slachtoffer heeft recht op de grootst mogelijke zekerheid zijn toekomstige schade vergoed te krijgen, met welk uitgangspunt de methode Misanoise op gespannen voet staat.

Ad 6. Het systeem dat Misana voorstaat propageert hij al tenminste 6 jaar zonder dat tot op heden ooit aan de rechter ter toetsing te hebben voorgelegd. Waarom de tijd daarvoor eerst nu is aangebroken ontgaat mij.

Een ongevalsslachtoffer is geen beleggingsdeskundige. Op psychologisch heel wel te verklaren gronden blijkt hij te kiezen voor de zekerheid van belegging tegen marktrente bij een handelsbank met alle consequenties maar ook met de schadeberekennings- en periodieke opname-mogelijkheden daarvan⁹).

Ad 7. Wanneer het slachtoffer al kiest voor de onveilige route van een afwikkeling-ineens (die door mij wordt afgeraden), heb ik bij inkomensschaden in principe geen bezwaar tegen een bepaalde afbouwperiode van de aanvankelijk hoge inkomstenschade-inflatie naar het geschatte percentage van de prijsinflatie. Maar dan wel met handhaving van het huidige op de persoon en omstandigheden van het slachtoffer toegesneden berekeningssysteem.

Ad 8. Zoals gezegd kan bij kapitalisatie zonder bezwaar worden aangesloten bij de rentewaarden die verzekeraars zelf hanteren voor langlopende lijfrentecontracten. Wanneer er inderdaad over toe-

komstige financieel-economische en sociale ontwikkelingen geen zinnig woord valt te zeggen – quod non¹⁰) –, dan is er alle reden de normen hiervoor uit het verleden als maatgevend te hanteren. Daarmee wordt dan niet een waarde-oordeel over die toekomstige ontwikkelingen uitgesproken, maar worden de kansen op toekomstige afwijkingen in positieve dan wel negatieve zin daarvan van gelijke waarde geacht.

Zoals ik al eerder en bij herhaling heb aangegeven zal ten gevolge van de huidige onzekere ontwikkeling op financieel-economisch en politiek terrein in het belang van ongevalsslachtoffers meer de nadruk moeten komen te liggen op periodieke afwikkeling van toekomstschaden. Er zal een accentverschuiving moeten plaatsvinden van "contant tenzij" naar "periodiek tenzij".

De wijze waarop dat laatste zou kunnen geschieden zonder daarbij het slachtoffer onnodig en overmatig te belasten zal het onderwerp van mijn volgende artikel zijn.

Nawoord

van J.L.M. Misana

Het ligt niet in mijn bedoeling om in een open briefwisseling met Pals te geraken, hoewel ik de verleiding daartoe en de kennelijke uitnodiging – Pals noemt immers een aantal malen mijn naam – ternauwernood kan weerstaan.

Toch noopt zijn commentaar mij tot enkele opmerkingen.

Van belang is dat (hoe dan ook) de discussie thans op gang is gekomen. En niet ad hoc in een aantal gerechtelijke procedures die ieder op zich staan. Uit het overzicht dat ik gaf in mijn eerdere artikel over een periode van ± 30 jaar blijkt dat die uitspraken nu juist weinig houvast bieden.

Mijn pleidooi is dan ook om ter vermindering van de thans nog mogelijke willekeur tot een algemeen aanvaard systeem te komen. Om een dergelijk systeem te ontwikkelen is een andere discussie nodig dan de tot dusver gevoerde ad hoc-discussie. De frequentie van personenschadevergoeding is groot en groeiende. De tijd is aangebroken voor een herkenbaar en een voor alle betrokkenen aanvaardbaar systeem.

Er zijn geen schattingen te maken inzake toekomstige inflatie- en rente-ontwikkeling. Institutionele beleggers zijn in staat om via adequate methoden van (her)belegging tot betrouwbare rendementen te komen.

Beleggen is iets anders dan inleggen. De spaargelden die door het Nederlands publiek worden bijeengebracht leveren voor zowel banken als fiscus een duidelijk voordeel op terwijl de intrinsieke waarde door de werking van inflatie afkalft.

De werking van inflatie en de fiscale invloed spelen bij moderne beleggingsmethodieken een aanzienlijk kleinere rol dan bij het inleggen van spaargelden. Levens- en pensioenverzekeraars zijn dan ook als institutionele beleggers zeer actief op de beleggingsmarkt. De verzamelaars van spaargelden (de banken) zijn evenzeer actief op de beleggingsmarkt.

Gezien de groeiende rol van (aansprakelijkheids)verzekeraars op het terrein van het vergoeden van personenschade ligt het voor de hand, dat een herkenbaar en voldoende betrouwbaar systeem van berekening wordt gevonden.

Willekeurige en onevenwichtig speculatieve uitgangspunten passen niet in een zodanig systeem en wakkeren uiteenlopende standpunten aan en veroorzaken vertraagde afwikkeling.

Ik hoop dat de discussie (op een breder plan) wordt voortgezet zodat ook diegenen die hun toekomstige personenschade in één som wensen te zien afgewikkeld op een snelle herkenbare en adequate wijze bediend kunnen worden.

9. Zie "Een enquête" VR 1991 nr 9 blz. 225-227.

10. Zeer waarschijnlijk koerst Nederland af op een ministelsel sociale zekerheid.